

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра психології та соціальних наук

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ О.А. Кузнецова

28 серпня 2020 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ ТА
ПСИХОЛОГІЯ ЧАСУ

Ступінь бакалавра

Спеціальність 053 Психологія

Освітньо-професійна програма Психологія

Миколаїв 2020

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Савенкова Ірина Іванівна, завідувач кафедри психології та соціальних наук, доктор психологічних наук.

РЕЦЕНЗЕНТ: завідувач кафедри практичної психології, доктор психологічних наук, професор Лозова Ольга Володимирівна

Програму схвалено на засіданні кафедри психології та соціальних наук
Протокол від «28» серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри психології та соціальних наук (Савенкова І.І.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією факультету педагогіки та психології:

Протокол від «28» серпня 2020 року № 1
Голова навчально-методичної комісії факультету (Чугуєва І.Є.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від «28» серпня 2020 року № 1
Голова навчально-методичної комісії університету (Кузнецова О.А.)

Анотація

Дисципліна дає змогу ознайомити студентів з основними положеннями цієї навчальної дисципліни, зокрема з її понятійним апаратом, методологією, найбільш загальними відомостями; підготовка студентів до науково обґрунтованого вирішення цілого комплексу актуальних проблем, які покликана вирішувати практична психологія як в освітніх, так і в інших установах суспільства; активізація розвитку пізнавальних процесів, корекція психічних процесів до досягнення рівня вікової норми.

Ключові слова

Особливі потреби, інклюзія, синдром Дауна, ДЦП, опорно-руховий апарат, церебральний параліч, слухова функція, зорово-моторна координація, ГРДУ, тривожність.

Annotation

The discipline allows students to get acquainted with the main provisions of this discipline, in particular with its conceptual apparatus, methodology, the most general information; preparation of students for a scientifically sound solution of a whole set of topical problems, which are designed to solve practical psychology both in educational and other institutions of society; activation of the development of cognitive processes, correction of mental processes to reach the level of the age norm.

Keywords

Special needs, inclusion, Down syndrome, cerebral palsy, musculoskeletal system, cerebral palsy, auditory function, visual-motor coordination, GRDU, anxiety

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Психологічний супровід дітей з особливими потребами та психологія часу» складена Савенковою І.І. відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 053 Психологія, освітньо-професійною програмою Психологія.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: психологічні особливості дітей з особливими потребами.

Міждисциплінарні зв'язки: вікова психологія, соціальна психологія, загальна психологія, екстремальна психологія, клінічна психологія, патопсихологія, психологія травмуючи ситуацій, психологія сім'ї, нейропсихологія.

1.1. **Мета** впровадження курсу є: ознайомлення студентів з основними положеннями цієї навчальної дисципліни, зокрема з її понятійним апаратом, методологією, найбільш загальними відомостями; підготовка студентів до науково обґрунтованого вирішення цілого комплексу актуальних проблем, які покликана вирішувати практична психологія як в освітніх, так і в інших установах суспільства; активізація розвитку пізнавальних процесів, корекція психічних процесів до досягнення рівня вікової норми.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

1. Оволодіння та подальше вільне оперування професійною термінологією, використовуюваною в даній сфері практичної діяльності.
2. Вивчення теоретичних аспектів та теоретичних моделей психологічних явищ та процесів, що сприяють супроводу дітей з особливими потребами.
3. Формування у студентів навичок проведення первинного та вторинного психологічного обстеження з метою визначення рівня психологічного розвитку дитини.
4. Корекція емоційної сфери: вивчення та сприяння розвитку вміння розпізнавати, усвідомлювати, інтерпретувати міміку, емоційні стани, почуття свої та інших людей, керувати ними;
5. Корекція вольової сфери: сприяння в формуванні особистісної рішучості, цілеспрямованості та наполегливості.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань..

ПРН 5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПРН 6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК 1.Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

II. Фахові:

ФК 1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

ФК 2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

ФК 3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

ФК 4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

ФК 5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

ФК 6. Здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження.

ФК 7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

ФК 8. Здатність організувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Тема 1. Класифікація дітей з особливими потребами: Поняття «особливі потреби». Психологічний статус дитини. Психологічний супровід дітей із вадами в розвитку в умовах інтегрованого (інклюзивного) навчання. Основні напрями роботи практичного психолога, який здійснює супровід.

Тема 2. Психологічний супровід дітей з аутизмом: Поняття «аутизм». Клініко-психологічні проблеми раннього дитячого аутизму. Особливості психічного розвитку при ранньому дитячому аутизмі. Психологічна допомога дітям з раннім дитячим аутизмом.

Тема 3. Психологічний супровід дітей із синдромом Дауна: Характерні особливості дітей з синдромом Дауна. Особливості роботи з дітьми з синдромом Дауна. Психолого-педагогічний супровід дітей із синдромом Дауна в умовах навчального закладу.

Тема 4. Психологічний супровід дітей з порушенням опорно-рухового апарату: Поняття «ДЦП». Психологічна діагностика дітей при порушеннях функцій опорно-рухового апарату. Дослідження предметної діяльності дитини раннього віку з церебральним паралічем.

Тема 5. Психологічний супровід дітей з порушеннями слуху: Види порушення слухової функції. Характеристика пізнавальної діяльності дітей із порушенням слуху. Характерні помилки у навчанні, яких допускає учень із порушення слуху.

Тема 6. Психологічний супровід дітей з порушеннями зору: Види порушень зору. Типові відхилення розвитку слабозорих дітей. Особливості психолого-педагогічної роботи з слабозорими дітьми. Поради педагогам і батькам по вихованню дітей з вадами зору. Зорово-моторна координація, дрібна та загальна моторика.

Тема 7. Психологічний супровід дітей з порушеннями уваги: Поняття гіперактивний розлад і дефіцит уваги (ГРДУ). Особливості розвитку емоційно-особистісної сфери дітей із порушенням уваги. Рівень особистісної тривожності (ситуативна тривога). Схильність до агресивної поведінки.

Тема 8. Психологія репрезентації та конструювання часу: Поняття «репрезентація», «випереджуюче відображення». Властивості часу. Теорії репрезентації часу. Таймфрейм. Локус часу та часовий тип. Самооцінка особистості у часі.

Тема 9. Методи дослідження суб'єктивного часу: Методи психофізіологічної діагностики сприйняття часу. Методи діагностики психологічного часу особистості. Дослідження особистості біографічним методом. Діагностика групового ставлення до часу.

3. Рекомендована література

Базова

1. Михаленкова И.А. Практикум по психологии детей с нарушением слуха : [практикум] / И.А. Михаленкова. – Санкт-Петербург : Речь, 2016. – 96 с.
2. Михайленко М. У згоді зі світом і з собою. Розвиток соціальної впевненості дітей старшого дошкільного віку// Психолог, №3, 2015.

3. Мартиненко О. А. Як навчити вашу дитину спілкуватися і дружити: [практичний порадник] / О. А. Мартиненко – Х. : Вид-во «Ранок», 2015. – 128 с.
4. Михальский А. В. Психология конструирования будущего : [монографія] / А. В. Михальский – М.: МГППУ, – 2014. – 192 с.
5. Нестик Т.А. Отношение к времени в малых группах и организациях : [монографія] / Т.А. Нестик. – Москва: Ин-т психологии РАН, 2015 – 293с.
6. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими потребами в умовах інклюзивного навчання: [Методична збірка] /Авторський колектив: Т.Ю. Островська, Л.Я. Кухаренко, В.В. Левченко, С.Л. Кузнякава, Д.С. Панченко, В.О. Бахасв, А.І. Патерило – Кременчук, 2014. – 68 с.
7. Туріщева Л. В. Увага! Особливі діти: [Тренінги у педагогічній практиці] / Л. В. Туріщева – Х. : Вид. група «Основа», 2016 – 128 с.
8. Хухлаева О.В. Маленькие игры в большое счастье. Как сохранить психическое здоров'є дошкольника: [Програма] / О.В. Хухлаева, О.Е. Хухлаев, И.М. Первушина – М.: Апрель Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2015 – 224 с.
9. Цуканов Б.И. Время в психике человека: [Монография] / Б. И. Цуканов. – Одесса: Астропринт, 2016. – 220 с.

Допоміжна література

1. Бондар В. Інтеграція дітей з обмеженими психофізичними можливостями в загальноосвітні заклади: за і проти //Дефектологія. – 2013. – №3. –С.2-5.
2. Выготский Л.С. Основы дефектологии: [ученик для вузов] / Л. С. Выготский. – СПб. : Лань, 2013. – 654 с.
3. Дефектологічний словник : [навчальний посібник] / За редакцією В.І. Бондаря, В.М. Синьова – К. : «МП Леся», 2017. – 528 с.
4. Дмитриев А.А. О некоторых проблемах интегрированного обучения детей с особыми образовательными потребностями // Д. – № 4 – 2014
5. Допплер Д., Лорман Т., Шарма У. Переосмислюючи допоміжні послуги спеціалістів в інклюзивних класах./ Дефектологія – № 3 – 2015
6. Ильина О.М. Международные нормы об инклюзивном образовании и имплементация их в российскую правовую систему. / Дефектология № 5 – 2014
7. Интеграция детей – инвалидов в среду здоровых детей.// Воспитание и обучение детей с нарушениями развития –№9-2014.
8. Ілляшенко Т. Інтеграція дітей з особливими освітніми потребами. / Директор школи – № 34 – 2015
9. Ілляшенко Т. Інтеграція дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому навчальному закладі: роль шкільного психолога./ Завуч № 19 – 20015
10. Ілляшенко Т. Питання інтеграції спеціальної і масової школи та організація допомоги дітям з труднощами в навчанні./ Дефектологія № 1 – 2016
11. Інклюзивний підхід як основа освіти для всіх дітей./ За матеріалами Всеукраїнського фонду «Крок за кроком». Завуч –№ 2 – 2015
12. Колупаєва А.А. Засадничі понятійно-термінологічні визначення інклюзивної освіти./ Дефектологія №2 – 2015
13. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія. – К. : «Самміт-Книга», 2014 – 272 с.
14. Колупаєва А.А. Організаційно-педагогічні умови інтегрування дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір // Д. № 4 – 2014
15. Колупаєва А.А. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: – К.: Університет "Україна", 2004 – 448 с.
16. Малофеев Н.Н. Современному этапу образовательной интеграции – современные инструментальные возможности./ Дефектология – № 6 – 2018

17. Малофеев Н.Н., Шматко Н.Д. Базовые модели интегрированного обучения./ Дефектология – № 1 – 2018
18. Малофеев Н.Н., Шматко Н.Д. Интеграция и специальные образовательные учреждения: необходимость перемен. / Дефектология – № 2 – 2018
19. Матвеева М., Миронова С., Гречко Л. Психокоррекційна робота в умовах інтегрованого навчання // Дефектологія – № 3 – 2009
20. Назарина В. Дитина зі зниженим слухом в інтегрованому класі // Д. – № 4 – 2016
21. Пасторова А.Ю. Психологические и психофизические характеристики дошкольников с обычным развитием в группах интеграции // Дефектология – № 6 – 2018
22. Рачова Н. Соціально-педагогічний супровід дітей з особливими потребами./ Дефектолог – №10 – 2014
23. Соловйов Ю. Інтеграція дітей з відхиленнями у розвитку в сучасне суспільство./ Дефектолог – № 12 – 2017
24. Сорокин В.М. Специальная психология: Учеб. пособие / Под научн. ред. Л.М. Шипицыной. – СПб.: Речь, 2014 – 216 с.
25. Шевцов А. Методологія соціального реабілітування осіб з обмеженнями життєдіяльності./ Завуч – № 19 – 2015

Інформаційні ресурси

<http://ussf.kiev.ua/>
http://www.pedlib.ru/Books/3/0485/3_0485-72.shtml
<http://www.ikpp.npu.edu.ua/>
<http://edu.resobr.ru/archive/year/articles/1910/>
<http://zakon1.rada.gov.ua/>
<http://www.mon.gov.ua/>
<http://www.canada-ukraine.org/>
<http://www.defectology.ru/>
http://www.education-inclusive.com/uk/project_rationale.php

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання: контрольна робота (КР), поточне опитування, тестування, ІНДЗ, словник.